

LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJA

**LIETUVOS
RESPUBLIKOS
VALSTYBĖS
SKOLA
2001**

Vilnius
2002

TURINYS / CONTENTS

I. ĮVADAS	5
II. LIETUVOS VALSTYBĖS SKOLA IR JOS STRUKTŪRA	7
III. LIETUVOS VALSTYBĖS SKOLINIMASIS	10
3.1. Valstybės skolinimasis pinigų ir kapitalo rinkose	10
3.2. Valstybės skolinimasis iš tarptautinių finansų institucijų	16
3.3. Valstybės garantijų teikimas	18
IV. PAGRINDINĖS VALSTYBĖS SKOLOS TENDENCIJOS 2001 m.	20
V. VALSTYBĖS SKOLOS PROGNOZĖS	23
I. INTRODUCTION	26
II. STATE DEBT AND ITS STRUCTURE	28
III. GOVERNMENT BORROWING	31
3.1. Government borrowing in money and capital markets	31
3.2. Government borrowing from international financial institutions	37
3.3. Issuance of government guarantees	39
IV. MAIN STATE DEBT TRENDS IN 2001	41
V. STATE DEBT FORECAST	44

Lietuvos Respublikos finansų ministerija kiekvienais metais išleidžia leidinį apie valstybės skolą. Šiame leidinyje yra apžvelgiami valstybės skolos pokyčiai per 2001 metus, apžvelgiama šalies ekonominė ir finansinė padėtis, pateikiami statistiniai ir analitiniai duomenys apie valstybės vidaus ir užsienio skolą.

Lietuvos ekonomikos apžvalga

Makroekonominė situacija Lietuvoje 2001 metais, palyginti su 2000 metais, ženkliai pagerėjo. Pastaruosius dvejus metus ekonomika augo palaipsniui greitėjančiais tempais. 2001 metais ekonomikos augimas, išankstiniais vertinimais pasiekęs 5,9 procento, viršijo ankstesnius ekonomistų lūkesčius.

Metinė infliacija, Lietuvos Respublikos Statistikos departamento duomenimis, 2001 metais buvo 1,3 procento.

Pagrindinis 2001 metų BVP augimo veiksnys buvo per pastaruosius dvejus metus išaugęs eksportas. Tam įtakos turėjo, be kitų faktorių, spartus paklausos atsigavimas vienose iš pagrindinių Lietuvos užsienio prekybos partnerių – Latvijos ir Rusijos rinkose bei naftos produktų eksportas į Didžiąją Britaniją.

Lietuvos Respublikos Statistikos departamento duomenimis – 2001 metais eksporto apimtys sudarė 18 332,0 mln. litų, importo – 25 413,2 mln. litų, prekybos deficitas buvo 7081,2 mln. litų. Eksportas per 2001 metus padidėjo 3 094,5 mln. litų (20,3 procento), importas padidėjo 3 587,2 mln. litų (16,4 procento).

Importo didėjimą lėmė didėjantis vidaus vartojimas, o eksportą – padidėjusios eksporto apimtys į Europos Sąjungos šalis, Rusiją ir Latviją.

Lietuvos tarptautinės oficialiosios atsargos, Lietuvos banko duomenimis, 2001 gruodžio mėnesį buvo 1 669,2 mln. JAV dolerių. Per 2001 metus jos padidėjo 310,6 mln. JAV dolerių.

Einamosios sąskaitos deficitas 2001 metais sudarė 4,8 procento BVP. Palyginti su 2000 metais, 2001 metais einamosios sąskaitos deficitas sumažėjo 404,6 mln. litų (15 procentų) ir sudarė 2,29 mlrd. litų. Šį sumažėjimą daugiausia lėmė sumažėjęs užsienio prekybos deficitas.

Labai svarbus veiksnys, įtakojantis šalies makroekonominį stabilumą, buvo 2001 metais Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Tarptautinio valiutos fondo pasirašytas antras Ekonominės politikos memorandumas. Šio susitarimo tikslas – išlaikyti valiutų valdybos modelį, tęsti fiskalinį konsolidavimą, įgyvendinti struktūrines reformas. 2000 metais bendro šalies biudžeto fiskalinis deficitas buvo 2,7 proc. BVP, o preliminariais 2001 metų duomenimis – jis sumažėjo iki 1,9 procento BVP.

2001 m. gruodžio 31 d. tiesioginės užsienio investicijos Lietuvoje sudarė 10661,9 mln. litų. Vidutiniškai vienam gyventojui 2001 metais teko 3062 litų tiesioginių užsienio investicijų arba 14,5 proc. daugiau nei 2000 metais.

Liepos mėnesį įvykęs Lietuvos Respublikos Vyriausybės pasikeitimas didesnės įtakos vidaus kapitalo rinkai, tame tarpe ir Vyriausybės vertybinių popierių rinkai, neturėjo. Vidutinė palūkanų norma, palyginti su 2000 metais, sumažėjo 290 bazinių punktų. Mažiausia patvirtinta palūkanų norma buvo 4,0 procento (12 mėn. išdo vekseliai), didžiausia – 10,494 procento (2 metų trukmės obligacijos). 2001 m. ir toliau buvo ilginama litais denominuotų VVP trukmė.

Pirmą kartą buvo išplatinta 7 metų trukmės obligacijų emisija, pradėti platinti 2 metų trukmės taupymo lakštai.

Komeraciniai bankai, nustatydami palūkanų normas už paskolas, atsižvelgia į vidutinės palūkanas už platinamus VVP. Praeity metų pabaigoje vidutinės metinės palūkanos už paskolas litais buvo 8,13 procento (2000 metais – 11,89 procento), už paskolas užsienio valiuta – 5,66 procento (2000 metais – 10,62 procento).

2001 metais reitingų agentūra „Fitch“ padidino Lietuvos reitingus ilgalaikėms ir trumpalaikėms paskoloms užsienio valiuta (atitinkamai iki BBB– ir F3). „Standard & Poor’s“ ilgalaikėms užsienio paskoloms nustatytas reitingas išliko BBB–, „Moody’s“ – Ba1. Šalies vystymosi perspektyvos buvo vertinamos kaip stabilios.

2001 m. gruodžio 31 d. valstybė buvo įsiskolinusi vidaus ir užsienio kreditoriams 12 903,7 mln. litų ir visa skola sudarė 26,9 proc. prognozuojamo BVP (47 968 mln. litų).

Visa valstybės skola skirstoma į tiesioginę – įsipareigojimai, priimti valstybės vardu, ir netiesioginę – įsipareigojimai, dėl kurių buvo suteiktos valstybės garantijos. Savo ruožtu, tiesioginė ir netiesioginė skolos skirstomos į vidaus – įsipareigojimai, priimti litais, ir užsienio – įsipareigojimai, priimti užsienio valiuta.

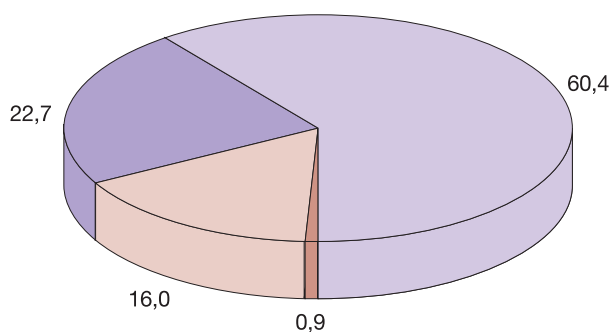
Tiesioginiai valstybės įsipareigojimai (priimti valstybės vardu litais ir užsienio valiuta) padidėjo 182 mln. litų ir buvo 10 723,8 mln. litų, iš jų: vidaus skola – 2 928,2 mln. litų, arba 22,7 proc. visos skolos, užsienio skola – 7 795,6 mln. litų, arba 60,4 proc. (1 diagrama).

Netiesioginiai valstybės įsipareigojimai (paskolos, dėl kurių suteiktos valstybės garantijos litais ir užsienio valiuta) 2001 metais sumažėjo 3 mln. litų ir buvo 2 179,9 mln. litų, iš jų: vidaus skola – 119,2 mln. litų, arba 0,9 proc. visos skolos, užsienio skola – 2060,7 mln. litų, arba 16,0 proc. visos skolos.

Visos valstybės skolos struktūra 2001 12 31, proc.

1 diagrama

Tiesioginė skola: vidaus užsienio
Netiesioginė skola: vidaus užsienio

Tiesioginė vidaus skola (valstybės įsipareigojimai litais) 2001 metų pabaigoje buvo 2 928,2 mln. litų, arba 22,7 proc. visos valstybės skolos. Vidaus skolos struktūrą sudarė VVP – 2 656,5 mln. litų, Lietuvos Respublikos įstatymų pripažinta valstybės skola – 213,9 mln. litų ir skola akcinei bendrovei bankui Hansa-LTB – 57,8 mln. litų (2 diagrama).

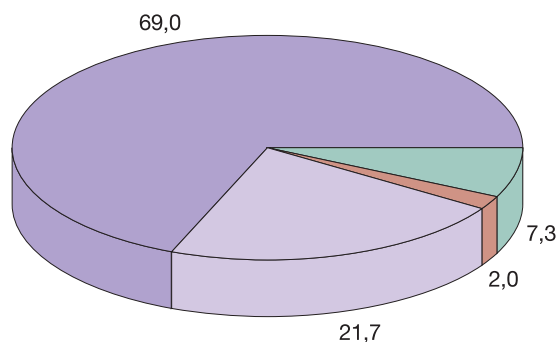
2001 metais valstybė pasiskolino litais išplatinusi VVP: 727,9 mln. litų vertės išdo vekselių, 166,8 mln. litų vertės taupymo lakštų, 680 mln. litų vertės obligacijų. Per tą patį laikotarpį buvo išpirkta 1 094,5 mln. litų vertės išdo vekselių, 123,7 mln. litų vertės taupymo lakštų ir 183 mln. litų vertės obligacijų bei tikslinių VVP.

Trumpalaikiai VVP (išdo vekseliai ir taupymo lakštai) metų pabaigoje sudarė 634,7 mln. litų, arba 21,7 proc. visos tiesioginės vidaus skolos; ilgalaikiai įsipareigojimai (taupymo lakštai, obligacijos, paskolos ir kiti) – 2 293,5 mln. litų, arba 78,3 procentus visos tiesioginės vidaus skolos.

Tiesioginė vidaus skola pagal instrumentus 2001 12 31, proc.

2 diagrama

Ilgalaikiai VVP Trumpalaikiai VVP Skola AB bankui Hansa-LTB
LR įstatymų pripažinta valstybės skola

Tiesioginė užsienio skola (valstybės įsipareigojimai užsienio valiuta) 2001 metais išaugo tik 15,8 mln. litų (1 diagrama) ir 2001 m. gruodžio 31 d. siekė 7 795,6 mln. litų, arba 60,4 proc. visos valstybės skolos.

Visi tiesioginiai valstybės įsipareigojimai užsienio valiuta metų pabaigoje buvo ilgalaikiai.

2001 metais valstybė pasiskolino užsienio valiuta beveik 902 mln. litų ir 616,5 mln. litų grąžino užsienio kreditoriams. Pagrindiniai skolos instrumentai, naudojami 2001 metais skolinantis užsienio rinkose ir bankuose, buvo obligacijos ir ilgalaikės paskolos: valstybė pasiskolino 705,4 mln. litų, išplatinusi obligacijų, ir 196,6 mln. litų – pasirašiusi sutartis dėl ilgalaikių paskolų su tarptautinėmis plėtros organizacijomis bei užsienio šalių vyriausybėmis.

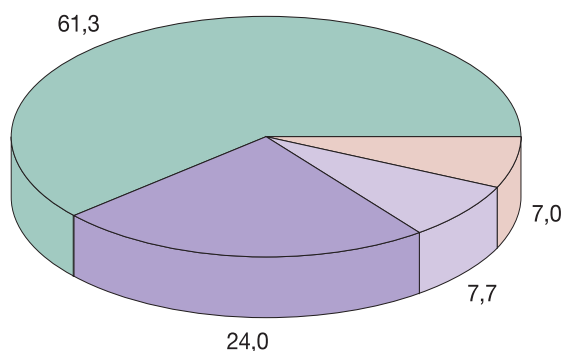
Per metus buvo išpirkta užsienyje išplatintų VVP už 70,5 mln. litų, grąžinta 134,2 mln. litų paskolų Tarptautiniam valiutos fondui, 114 mln. litų – Švedijos kreditinei organizacijai AB Svensk Exportkredit, 112 mln. litų – Austrijos bankui Raiffeisen Zentralbank Oesterreich bei 185,8 mln. litų – kitoms tarptautinėms organizacijoms ir komerciniams kreditoriams.

Metų pabaigoje valstybė buvo skolinga užsienio valiuta: užsienio komerciniams bankams ir finansų institucijoms – 4 777 mln. litų; užsienio šalių valdymo institucijoms – 546,1 mln. litų; Pasaulio bei Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankams, Europos bei Šiaurės investicijų bankams ir kt. – 1 868,7 mln. litų; Tarptautiniam valiutos fondui – 603,8 mln. litų (3 diagrama).

Tiesioginė užsienio skola pagal kreditorius 2001 12 31, proc.

3 diagrama

Tarptautinės organizacijos TVF Užsienio šalių vyriausybės Kiti kreditoriai

Netiesioginė vidaus skola (valstybės garantijos, suteiktos litais) 2001 m. gruodžio pabaigoje buvo 119,2 mln. litų ir sudarė 0,9 proc. visos skolos. Per metus ji padidėjo 53,8 mln. litų.

Negražintos trumpalaikės paskolos sudarė 32,6 mln. litų arba 27,4 proc. netiesioginės vidaus skolos.

2001 m. gruodžio pabaigoje skolininkai, dėl kurių valstybė suteikė garantijas litais, buvo skolingi: Lietuvos komerciniams bankams – 115,4 mln. litų; kitiems kreditoriams – 3,8 mln. litų.

Netiesioginė užsienio skola (valstybės garantijos, suteiktos užsienio valiuta) 2001 m. gruodžio 31 d. siekė 2 060,7 mln. litų ir sudarė 16 proc. visos valstybės skolos. Trumpalaikė skola buvo 137,2 mln. litų, t. y. 6,7 proc. visų įsipareigojimų užsienio valiuta, kurių įvykdymą garantavo valstybė; ilgalaikė – 1 923,5 mln. litų, t. y. 93,3 proc. visų įsipareigojimų užsienio valiuta, kurių įvykdymą garantavo valstybė.

Per metus valstybė suteikė naujų garantijų dėl 265,8 mln. litų paskolų užsienio valiuta, didžiausios iš kurių – dėl 223,8 mln. litų AB „Lietuvos geležinkeliai“ paskolų.

2001 metais kreditoriams buvo gražinta užsienio valiuta apie 324,4 mln. litų paskolų su valstybės garantija, iš kurių 22,1 mln. litų trumpalaikių paskolų; 17,9 mln. litų – tarptautinėms organizacijoms ir 37,4 mln. litų – užsienio šalių valdymo institucijoms.

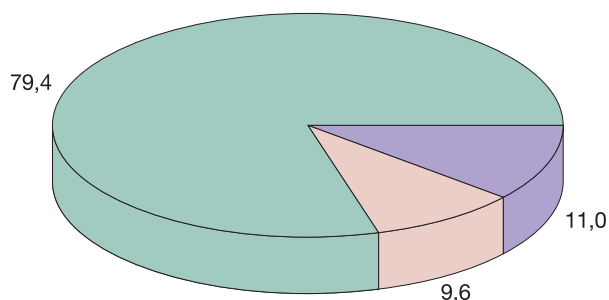
Vykdamas valstybės garantinius įsipareigojimus už finansinių sunkumų turinčius skolininkus, užsienio kreditoriams buvo gražinta paskolų ir sumokėta palūkanų 88,5 mln. litų iš 133 mln. litų numatytų valstybės biudžete probleminėms paskoloms.

Metų pabaigoje skolininkai, dėl kurių valstybė suteikė garantijas užsienio valiuta, buvo skolingi: užsienio komerciniams bankams, firmoms ir finansų institucijoms – 1 309,3 mln. litų; Lietuvos komerciniams bankams – 326,8 mln. litų, užsienio šalių valdymo institucijoms – 196,9 mln. litų; Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankui – 87,2 mln. litų, Europos investicijų bankui – 60,7 mln. litų, Pasaulio bankui – 57,5 mln. litų, kitoms tarptautinėms finansų institucijoms – 22,3 mln. litų (4 diagrama).

Netiesioginė užsienio skola pagal kreditorius 2001 12 31, proc.

4 diagrama

■ Tarptautinės organizacijos ■ Užsienio šalių vyriausybės ■ Kiti kreditoriai

3.1. Valstybės skolinimasis pinigų ir kapitalo rinkose

Valstybės skolinimasis pinigų ir kapitalo rinkose apima Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinių popierių (toliau – VVP) platinimą vidaus ir užsienio rinkose bei skolinimąsi iš užsienio komercinių bankų.

Pagrindinė Lietuvos Respublikos Vyriausybės skolinimosi rinkose priemonė yra Vyriausybės vertybinių popierių leidimas. Skola už išleistus VVP sudaro 54,8 proc. valstybės skolos (www.finmin.lt // Valstybės skola).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybiniai popieriai – Lietuvos Respublikos vardu Lietuvos Respublikos Vyriausybės serijomis išleidžiami skoliniai įsipareigojimai, patvirtinantys emisijos sąlygose apibrėžtas teises ir pareigas, naudojami kaip valstybės skolinimosi būdas įstatymuose nustatytoms reikmėms finansuoti ir galintys būti antrinės vertybinių popierių apyvartos objektas, jeigu emisijos sąlygos nenustato ko kita.

Lietuvoje leidžiami Vyriausybės vertybiniai popieriai. Lietuvoje leidžiami tokie VVP: Lietuvos Respublikos valstybės išdo vekseliai – VVP, kurių galiojimo trukmė išleidimo metu neviršija vienerių metų; Lietuvos Respublikos Vyriausybės obligacijos – VVP, kurių galiojimo trukmė išleidimo metu viršija vienerius metus, ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės taupymo lakštai – VVP, išleidžiami ne aukciono būdu ir pirminėje apyvartoje parduodami tik fiziniams asmenims per komercinių bankų ir finansų maklerio įmonių tinklą. Be šių VVP dar yra tikslinės paskirties Vyriausybės vertybiniai popieriai, kurie buvo išleisti ne aukciono būdu pagal atskirus įstatymus.

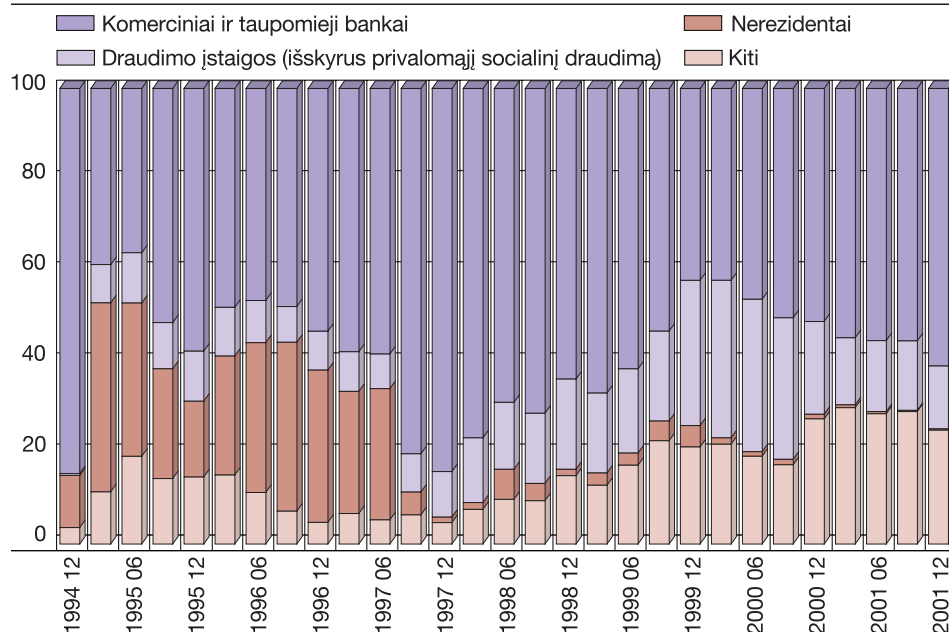
2001 metų pabaigoje valstybės skola už VVP, išplatintus Lietuvoje, įskaitant VVP, išleistus pagal atskirus įstatymus, ir taupymo lakštus, sudarė 2 556,5 mln. litų, iš kurių skola už aukciono būdu parduotus VVP sudarė 1 719,1 mln. litų, skola už taupymo lakštus – 173,8 mln. litų ir skola už tikslinės paskirties VVP – 663,7 mln. litų. Valstybės skolos dalis už litais išleistus VVP, palyginti su 2000 metais, padidėjo 173,5 mln. litų.

Investuotojų į Lietuvoje leidžiamus VVP struktūra 2001 m., palyginti su 2000 m., pakito nežymiai. 2001 metų pabaigoje užsienio investuotojų įsigytų Lietuvoje išleistų VVP dalis, palyginti su 2000 metais, dėl sumažėjusio VVP pelningumo nukrito nuo 1 proc. iki 0,3 proc. visų esančių apyvartoje vertybinių popierių (neskaitant tikslinės paskirties VVP). 2000 m. pabaigoje pagrindiniai užsienio investuotojai į Lietuvoje išleistus VVP buvo Lenkijos (8 mln. litų vertės VVP), Latvijos (3 mln. litų vertės VVP) bei Estijos (2 mln. litų vertės VVP) komerciniai bankai, tuo tarpu 2001 m. pabaigoje pagrindiniai užsienio investuotojai buvo Latvijos (3,5 mln. litų vertės VVP) komerciniai bankai, taip pat 1,2 mln. litų vertės VVP priklausė JAV fiziniams asmenims. Tarp vietos investuotojų pagrindinė dalis apyvartoje esančių VVP, kaip ir ankstesniais metais, priklausė komerciniams ir taupomiesiems bankams bei draudimo kompanijoms. 2001 metais, palyginti su 2000 metais, komercinių ir taupomųjų bankų turimų VVP dalis išaugo nuo 51,2 proc. iki 60,9 proc., o draudimo kompanijų turimų VVP dalis sumažėjo nuo 20,4 proc. iki 13,8 proc. (5 diagrama).

Investavimas į Vyriausybės vertybinius popierius

5 diagrama

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBĖS SKOLA, 2001

Aukciono būdu parduodami Vyriausybės vertybiniai popieriai. Pagrindinę VVP, išleidžiamų litais, dalį sudaro aukciono būdu parduodami vertybiniai popieriai – **Lietuvos Respublikos valstybės išdo vekseliai ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės obligacijos.** VVP aukcionus organizuoja Lietuvos bankas, vadovaudamasis Lietuvos banko ir Finansų ministerijos sutartimi bei Lietuvos banko patvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinių popierių aukciono nuostatais. Nuo 1999 m. spalio 1 d. aukcionuose gali dalyvauti tik tie Lietuvos ir užsienio komerciniai bankai bei finansų maklerio įmonės, kurie pasirašė su Lietuvos banku aukciono dalyvio sutartį ir atitinka Lietuvos banko aukciono dalyviams nustatytus reikalavimus – aukciono dalyviai turi dalyvauti kiekviename Vyriausybės vertybinių popierių aukcione ir nupirkti ne mažiau kaip 1 procentą visų per ketvirtį aukcionuose parduodamų VVP bei turi nuolat skelbti visuotinai pripažintose ir naudojamose informacinėse sistemose paskutinių VVP emisijų vertybinių popierių pirkimo ir pardavimo pelningumus. Minėti reikalavimai yra pirmas žingsnis diegiant Lietuvos VVP rinkoje pirmųjų tarpininkų sistemą.

Dėl sumažėjusio skolinimosi poreikio, o taip pat siekiant padidinti kiekvienos emisijos VVP apimtį bei sumažinti VVP emisijų skaičių apyvartoje, nuo 2001 metų vidurio VVP aukcionai vykdomi vieną kartą per savaitę – pirmadieniais. Apmokėjimo už naujai parduotus VVP diena yra T + 3 ir paprastai sutampa su ankstesnės emisijos VVP išpirkimo diena. Pranešimus apie VVP emisijas bei preliminarūs ketvirčio emisijų grafikus Finansų ministerija iš anksto skelbia oficialiame leidinyje „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“.

Visi litais nominuoti VVP išleidžiami nematerialia forma. Nuosavybės teisė į juos įrodoma įrašais asmeninėse vertybinių popierių sąskaitose. Lietuvos VVP, įsigyti pirminėje rinkoje, neapmokestinami įmonių pelno, fizinių asmenų pajamų ar pridėtinės vertės mokesčiais.

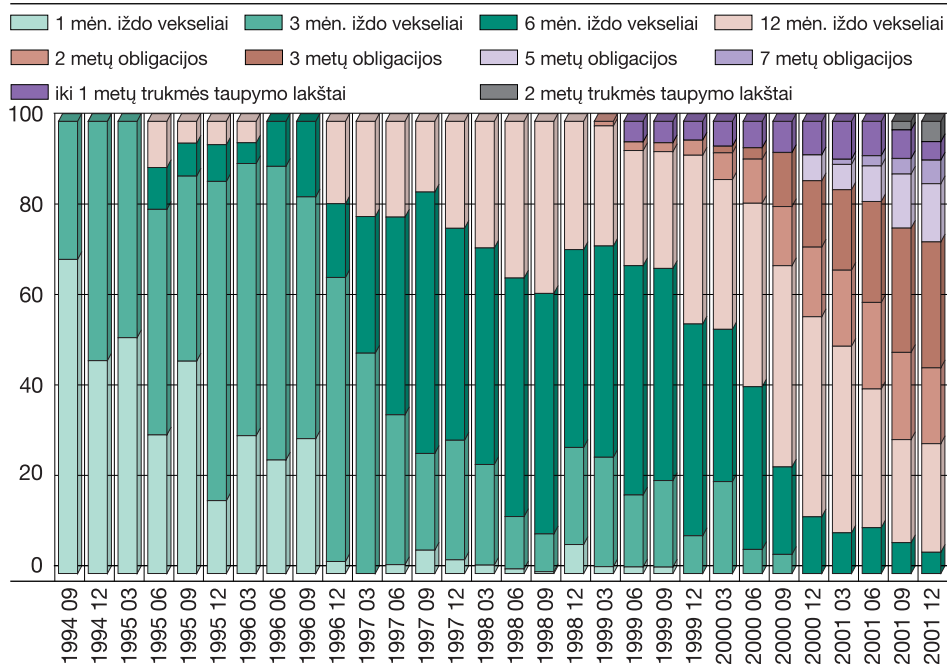
Finansų ministerija 2001 metais paskelbė 51 Vyriausybės vertybinių popierių aukcioną, iš jų 5 – septynerių metų trukmės (3 iš jų – dėl ankstesnių emisijų vertybinių popierių papildomo išleidimo), 7 – penkerių metų trukmės (5 iš jų – dėl ankstesnių emisijų vertybinių popierių papildomo išleidimo), 14 – trejų metų

trukmės (10 iš jų – dėl ankstesnių emisijų vertybinių popierių papildomo išleidimo), 5 – dvejų metų trukmės obligacijų (3 iš jų – dėl ankstesnių emisijų vertybinių popierių papildomo išleidimo) bei 12 – vienerių metų trukmės (5 iš jų – dėl ankstesnių emisijų vertybinių popierių papildomo išleidimo) ir 8 – pusės metų trukmės išdo vekselių aukcionus.

2001 metais pirmą kartą vidaus rinkoje buvo pradėtos platinti penkerių ir septynerių metų trukmės obligacijos. Pirmasis penkerių metų trukmės obligacijų aukcionas vidaus rinkoje (2001 m. gegužės 28 d.) buvo sėkmingas – paklausa 2,5 karto viršijo Finansų ministerijos pasiūlytą emisijos apimtį. Aukščiausia vidutinė metinė penkerių metų trukmės obligacijų palūkanų norma buvo nustatyta pirmojo aukciono metu ir sudarė 7,951 proc., vėliau ji nuolat mažėjo ir paskutiniame tokios trukmės obligacijų aukcione pasiekė žemiausią jos ribą – 6,139 proc. 2001 m. penkerių metų trukmės obligacijų paklausa aukcionuose viršijo pasiūlą vidutiniškai 1,9 karto. 2001 m. kovo 12 d. įvyko pirmasis septynerių metų trukmės obligacijų aukcionas, kurio metu VVP paklausa net 4,3 karto viršijo Finansų ministerijos pasiūlytą emisijos apimtį. Aukščiausia vidutinė metinė septynerių metų trukmės obligacijų palūkanų norma buvo nustatyta pirmojo aukciono metu ir sudarė 8,699 proc., vėliau ji mažėjo ir pasiekė 6,277 proc. lygį. Per metus septynerių metų trukmės obligacijų paklausa viršijo pasiūlą vidutiniškai 2,4 karto.

2001 metais, palyginti su 2000 metais, valstybės skola už aukcionuose parduotus VVP padidėjo nuo 1 447,2 mln. litų iki 1 719,1 mln. litų ir sudarė 67,2 proc. visų Lietuvoje išleistų VVP. 2001 m. pabaigoje didžiausią neišpirktų VVP, parduotų aukcionuose, nominalios vertės dalį – 562,55 mln. litų (32,2 proc.) – sudarė 3 metų trukmės obligacijos. Visų trukmių obligacijų, išleistų litais, neišpirkta dalis nominalia verte sudarė 1 166,35 mln. litų (66,8 proc.), o išdo vekselių – 580 mln. litų (33,2 proc.) (6 diagrama).

Įvairių trukmių Vyriausybės vertybinių popierių lyginamasis svoris *6 diagrama*

2001 metais litais išleistų VVP vidutinių metinių palūkanų normų svartinis vidurkis, palyginti su 2000 metais, sumažėjo nuo 9,36 proc. iki 6,46 proc., o tai

yra 446 baziniai punktais daugiau negu vidutinės metinės infliacijos lygis (1 lentelė). Vidutinių metinių palūkanų normų svartinis vidurkis už taupymo lakštus, palyginti su 2000 metais, nukrito nuo 9,85 proc. iki 6,89 proc., už išdo vekselius – nuo 8,85 proc. iki 5,67 proc., už obligacijas – nuo 10,99 proc. iki 7,24 proc. Žemiausia aukcionų metu patvirtinta palūkanų norma buvo už 12 mėn. trukmės išdo vekselius ir sudarė 4 proc. (2001 m. spalio 1 d. aukcionas), didžiausia – už 2 metų trukmės obligacijas ir siekė 10,494 proc. (2001 m. sausio 15 d. aukcionas). Mažesni skolinimosi kaštai atspindi padidėjusį laisvų lėšų perteklių vidaus rinkoje ir didesnes rinkos dalyvių investavimo galimybes dėl pokyčių Lietuvos ekonomikoje, taip pat 2001 metais sumažėjusiais, palyginti su 2000 metais, valstybės skolinimosi mastais.

Vyriausybės vertybinių popierių, išleistų litais, platinamų rinkoje, vidutinių metinių palūkanų normų svartiniai vidurkiai 1994–2001 m., proc.

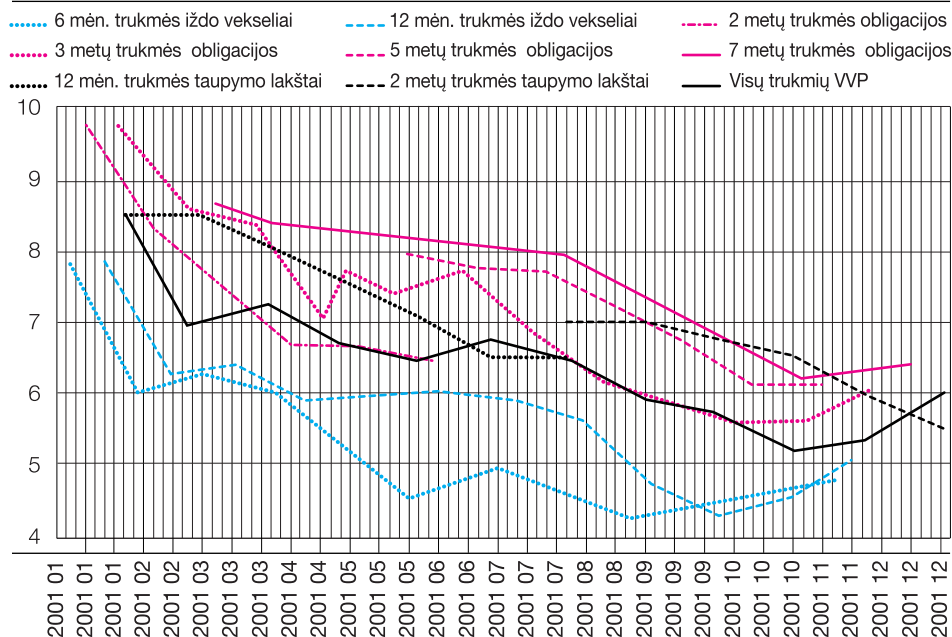
1 lentelė

Periodas	Iždo vekseliai					Obligacijos					Iždo vekseliai ir obligacijos	Taupymo lakštai			Visi WP
	iki 1 mėn.	3 mėn.	6 mėn.	12 mėn.	Visų trukmių	2 m.	3 m.	5 m.	7 m.	Visų trukmių		iki 12 mėn.	2 m.	Visų trukmių	
1994 m. vid.	11,26	21,25	-	-	20,38						20,38				20,38
1995 m. vid.	27,55	26,09	27,22	20,15	26,65						26,65				26,65
1996 m. vid.	20,64	20,02	15,81	20,13	19,80						19,80				19,80
1997 m. vid.	6,83	8,79	9,20	9,25	8,90						8,90				8,90
1998 m. vid.	8,78	10,70	11,28	12,29	11,00						11,00				11,00
1999 m. vid.	8,12	10,33	12,25	13,65	11,40	13,73				13,73	11,43	10,45		10,45	11,39
2000 m. vid.	-	7,49	8,54	9,90	8,85	11,13	11,07	10,50		10,99	9,34	9,85		9,85	9,36
2001 m.															
Sausis	-	-	7,79	7,79	7,79	9,78	9,77	-	-	9,77	8,48	8,50		8,50	8,48
Vasaris	-	-	5,99	6,21	6,10	8,32	8,56	-	-	8,44	6,88	8,50		8,50	7,00
Kovas	-	-	6,25	6,32	6,28	-	8,45	-	8,70	8,57	7,14	8,08		8,08	7,25
I ketvirtis	-	-	6,73	6,89	6,81	9,19	8,92	-	8,70	8,99	7,58	8,32		8,32	7,64
Balandis	-	-	5,99	5,84	5,90	6,69	7,13	-	8,46	7,43	6,61	7,61		7,61	6,72
Gegužė	-	-	4,50	5,93	5,31	6,67	7,62	7,95	-	7,46	6,46	7,06		7,06	6,50
Birželis	-	-	-	5,96	5,96	6,47	7,76	7,75	-	7,33	6,78	6,50		6,50	6,76
II ketvirtis	-	-	5,24	5,91	5,69	6,61	7,53	7,85	8,46	7,41	6,59	7,21		7,21	6,64
Liepa	-	-	4,93	5,83	5,45	-	7,35	7,72	7,99	7,69	6,48	6,50	7,00	6,75	6,51
Rugpjūtis	-	-	4,24	5,54	4,98	-	6,89	7,26	-	7,10	5,81	-	7,00	7,00	5,96
Rugsejis	-	-	-	4,69	4,69	-	6,00	6,75	-	6,27	5,69	-	6,79	6,79	5,79
III ketvirtis	-	-	4,59	5,35	5,10	-	6,53	7,21	7,99	6,97	6,02	6,50	6,93	6,86	6,11
Spalis	-	-	-	4,37	4,37	-	5,67	6,14	6,28	6,01	5,16	-	6,50	6,50	5,25
Lapkritis	-	-	4,61	5,00	4,82	-	5,67	6,14	-	5,88	5,27	-	5,97	5,97	5,38
Gruodis	-	-	-	-	-	-	6,11	-	6,47	6,29	6,29	-	5,50	5,50	6,00
IV ketvirtis	-	-	4,61	4,57	4,58	-	5,78	6,14	6,36	6,03	5,34	-	5,88	5,88	5,42
2001 m. vidurkis	-	-	5,67	5,67	5,67	7,78	7,07	7,04	7,52	7,24	6,41	7,65	6,27	6,89	6,46

2001 metų pabaigoje neišpirktų litais išleistų VVP vidutinė trukmė (pagal nominalią išleidimo trukmę) buvo 951 diena, 2000 metų pabaigoje – 603 dienos. Šio rodiklio padidėjimui turėjo įtakos tai, kad buvo pradėtos leisti 5 ir 7 metų trukmės obligacijų emisijos, padidėjo 2 ir 3 metų trukmės obligacijų lyginamasis svoris, tuo tarpu neišpirktų išdo vekselių dalis sumažėjo. 2002 metais numatoma išlaikyti litais išleidžiamų VVP vidutinės trukmės ilginimo tendenciją didinant ilgesnių trukmių VVP išleidimo apimtį bei pradėjus leisti 10 metų trukmės VVP.

Vyriausybės vertybinių popierių, išleistų litais, platinamų rinkoje, pelningumo dinamika 2001 m.

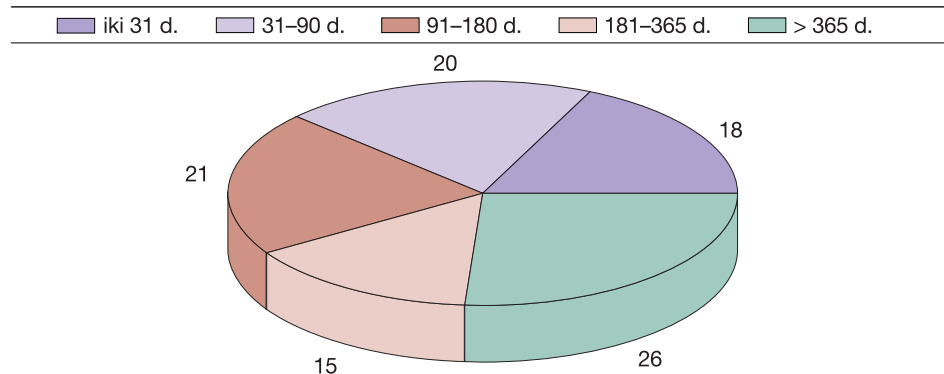
1 grafikas

Antrinė aukcionuose parduodamų VVP apyvarta gali būti vykdoma Nacionalinėje vertybinių popierių biržoje pagal jos nustatytas taisykles ir už jos ribų. 2001 metais Nacionalinėje vertybinių popierių biržoje antrinė VVP apyvarta buvo 1 001,13 mln. litų, tuo tarpu 2000 metais Nacionalinėje vertybinių popierių biržoje antrinė VVP apyvarta buvo 929,99 mln. litų (7 diagrama).

Antrinės VVP apyvartos rezultatai 2001 m., proc.

7 diagrama

Taupymo lakštai. Taupymo lakštai Lietuvos VVP rinkoje pasirodė 1999 m. balandžio mėn. Jie skirti tik fiziniams asmenims ir suteikia galimybę investuoti mažesnę sumą negu į aukciono būdu parduodamus VVP bei gali būti išpirkti anksčiau negu paskutinę jų galiojimo dieną. Taupymo lakštų galima įsigyti komerciniuose bankuose ir finansų maklerio įmonėse.

2001 metais pirmą kartą buvo pradėti platinti dvejų metų trukmės taupymo lakštai. Per 2001 m. sausio–gruodžio mėn. buvo išplatintos 7 naujos 12 mėn. trukmės taupymo lakštų emisijos ir 3 – dvejų metų trukmės taupymo lakštų emisijos. Per 2001 m. parduota 74,96 mln. litų nominalios vertės 12 mėn. trukmės taupymo lakštų ir 91,86 mln. litų nominalios vertės dvejų metų trukmės taupymo lakštų. Nuo taupymo lakštų platinimo pradžios iš viso išplatinta 434,96 mln. litų

nominalios vertės taupymo lakštų. Skola už taupymo lakštus 2001 m. pabaigoje sudarė 6,8 proc. visų neišpirktų Lietuvoje išleistų VVP vertės. Per 2001 m. taupymo lakštų buvo išpirkta už 123,9 mln. litų, iš kurių 4,1 mln. litų (3,3 proc.) sudarė priešlaikinių taupymo lakštų išpirkimas.

Tikslinės paskirties Vyriausybės vertybiniai popieriai. Valstybės skola už VVP, išleistus bankams restruktūrizuoti ir atsiskaityti su likviduojamo Lietuvos akcinio inovacinio banko kreditoriais, 2001 m. pabaigoje, palyginti su 2000 m., sumažėjo nuo 805,2 mln. litų iki 663,7 mln. litų ir sudarė 26 proc. visų Lietuvoje išleistų VVP. VVP, skirtų bankams restruktūrizuoti, nominali vertė 2001 m. pabaigoje sudarė 411,2 mln. litų, VVP, skirtų atsiskaityti su likviduojamo Lietuvos akcinio inovacinio banko kreditoriais – juridiniais asmenimis ir įmonėmis, neturinčiomis juridinio asmens teisių, – sudarė 228,9 mln. litų, o VVP, skirtų atsiskaityti su likviduojamo Lietuvos akcinio inovacinio banko kreditoriais – fiziniais asmenimis – 23,6 mln. litų. Pažymėtina, kad nuo 2000 m. lapkričio mėn. Vyriausybės vertybiniais popieriais, skirtais atsiskaityti su likviduojamo Lietuvos akcinio inovacinio banko kreditoriais – juridiniais asmenimis ir įmonėmis, neturinčiomis juridinio asmens teisių, galima prekiauti viešai antrinėje rinkoje.

2001 m. pabaigoje neišpirktų VVP, išleistų Lietuvoje, nominali vertė iš viso buvo 2 583,81 mln. litų, iš kurių VVP bankams restruktūrizuoti ir atsiskaityti su likviduojamo Lietuvos akcinio inovacinio banko kreditoriais sudarė 25,7 procento.

Skolinimasis užsienio rinkose. Išleisdama VVP tarptautinėse kapitalo rinkose, Finansų ministerija naudojasi užsienio investicinių bankų paslaugomis. Skolinantis užsienio rinkose dažniausiai naudojamas instrumentas – euroobligacijos.

2001 metais **užsienio valiuta** tarptautinėse rinkose išleisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybiniai popieriai taip pat buvo euroobligacijų tipo. 2001 m. vasario 13 d. Finansų ministerija tarpininkaujant bankams *Credit Suisse First Boston* ir *ABN Amro* sėkmingai išplatino 7 metų trukmės 200 mln. eurų vertės euroobligacijas tarptautinėse kapitalo rinkose. Šios emisijos euroobligacijų atkarpos dydis – 6,625 proc., rizikos premija – 215 bazinių punktų virš 7 metų trukmės Vokietijos vyriausybės vertybinių popierių. 2000 m. vasario mėn. išleistų 5 metų trukmės vertybinių popierių atkarpa buvo 7,75 proc, jos rizikos premija išleidimo metu – 281 bazinių punktų virš 5 metų trukmės Vokietijos vyriausybės vertybinių popierių. Emisijos paklausa 2,5 karto viršijo pasiūlą, kas parodė didelį užsienio investuotojų susidomėjimą Lietuvos Respublikos vertybiniais popieriais. Pagrindiniai užsienio investuotojai į 2001 m. vasario mėn. išleistas emisijos VVP buvo Vokietijos (apie 46 proc. visų investuotojų), Jungtinės Karalystės (12 proc.), Benilukso šalių (10 proc.), Šveicarijos (9 proc.), Italijos (6 proc.) bei Austrijos (5 proc.) investuotojai. Pagal investuotojų tipą aktyviausiai investavo turto valdymo kompanijos (55 proc. visų investuotojų), bankų ir mažmeninės prekybos tarpininkai (31 proc.), pensijų fondai (8 proc.) ir draudimo kompanijos (6 proc.).

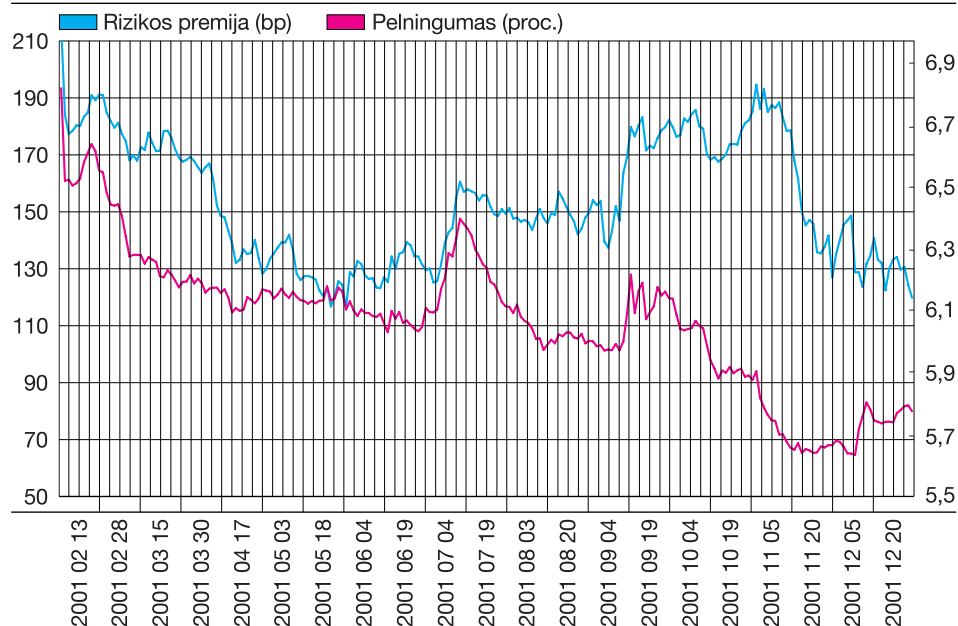
2001 m. gruodžio 19 d. buvo išpirkta 1999 m. išleistų 20 mln. eurų vertės obligacijų emisija.

Užsienio rinkose išleistos euroobligacijos buvo įtrauktos į Frankfurto ir Liuksemburgo vertybinių popierių biržų prekybos sąrašus. Antrinė Lietuvos Respublikos euroobligacijų apyvarta vykdoma šių biržų nustatyta tvarka.

VVP, išleistų 2001 m. užsienio valiuta, antrinės apyvartos duomenys pateikiami 2 grafike.

**Lietuvos Respublikos Vyriausybės 6,625 proc. obligacijų, išperkamu
2008 m., pelningumas ir rizikos premija nuo jų platinimo pradžios**

2 grafikas

2001 metų pabaigoje valstybės skola už VVP, išleistus užsienyje, ir paskolas, paimtas tarptautinėse kapitalo rinkose, sudarė 4 868,1 mln. litų; palyginti su 2000 metais ši skola padidėjo 339,6 mln. litų. Didžiausia dalis skolos įsipareigojimų 2001 m. pabaigoje buvo įsipareigojimai eurais – 81,5 proc., kitą dalį sudarė įsipareigojimai JAV doleriais – 16,4 proc. bei litais – 2,1 proc.

2001 metų pabaigoje valstybės skola už VVP, išleistus vidaus ir užsienio rinkose, buvo 7 071,9 mln. litų. Valstybės skolos dalis už vidaus ir užsienio VVP, palyginti su 2000 metais, padidėjo 644,4 mln. litų (10 proc.).

3.2 Valstybės skolinimasis iš tarptautinių finansų institucijų

Lietuvos Respublika yra keletu stambių tarptautinių finansų organizacijų narė: Tarptautinio valiutos fondo, Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko, Europos Tarybos vystymo banko bei trijų Pasaulio banko grupės institucijų: Tarptautinio rekonstrukcijos ir plėtros banko, Tarptautinės finansų korporacijos, Daugiašalių investicijų garantijų agentūros.

Pasaulio banko grupės institucijų nare Lietuva tapo 1992 metais. Lietuva yra įsigijusi 1 507 Tarptautinio rekonstrukcijos ir plėtros banko akcijas, 2 341 Tarptautinės finansų korporacijos akciją bei 187 Daugiašalių investicijų garantijų agentūros akcijas.

Pirmą vietą pagal skolinimosi iš tarptautinių finansų organizacijų apimtį užima Tarptautinis rekonstrukcijos ir plėtros bankas, nuo 1992 metų suteikęs Lietuvai 404,4 mln. JAV dolerių paskolų, iš kurių 32,9 mln. JAV dolerių yra gražinta. Pirmoji 58,8 mln. JAV dolerių importo reabilitacinė paskola buvo skirta šalies Vyriausybei paremti pereinamuoju į rinkos ekonomiką laikotarpiu ir panaudota finansuoti sveikatos apsaugos, energetikos ir žemės ūkio sektorius. Be to, Tarptautinis rekonstrukcijos ir plėtros bankas suteikė paskolas projektams, apimantiems energetikos, aplinkosaugos, finansų, socialinį bei sveikatos apsaugos sektorius. Tai – Energetikos pertvarkymo projektas (26,4 mln. JAV dolerių), Klaipėdos aplinkosaugos projektas (7,0 mln. JAV dolerių), Šiaulių

aplinkosaugos projektas (6,2 mln. JAV dolerių), Įmonių ir finansų sektoriaus paramos projektas (25 mln. JAV dolerių), Klaipėdos parodomosios geoterminės jėgainės projektas (5,9 mln. JAV dolerių), Greitkelių projektas (19 mln. JAV dolerių), Energijos taupymo/ būsto projektas (10 mln. JAV dolerių), Privataus žemės ūkio projektas (30 mln. JAV dolerių), Socialinės apsaugos politikos ir bendruomeninių socialinių paslaugų projektas (3,7 mln. JAV dolerių), Savivaldybių infrastruktūros plėtros programa (18,89 mln. EUR), Sveikatos apsaugos projektas (21,24 mln. JAV dolerių). Didesnės dalies Tarptautinio rekonstrukcijos ir plėtros banko projektų paruošimas ir įgyvendinimas yra remiamas šalių donorių lėšomis, kurias bankas pritraukia projektams finansuoti. Tarptautinis rekonstrukcijos ir plėtros bankas taip pat yra suteikęs dvi Struktūrinio sureguliuavimo paskolas (80 mln. JAV dolerių ir 108,29 mln. EUR), skirtas Vyriausybės vykdomoms struktūrinėms reformoms paremti. Antroji Struktūrinio sureguliuavimo paskola (108,29 mln. EUR) suteikta bei pusė jos lėšų išmokėta 2000 metais. Naujų paskolų Tarptautinis rekonstrukcijos ir plėtros bankas 2001 metais valstybei nesuteikė.

Nuo 1992 metų Lietuvos Respublika yra Tarptautinio valiutos fondo narė. Įstojus į Tarptautinį valiutos fondą, Lietuvos kvota specialia valiuta sudarė 103,5 mln. SST. 1999 metais ši kvota buvo padidinta iki 144,2 mln. SST. Tarptautinis valiutos fondas suteikė Lietuvai 3 paskolas ir išmokėjo jas dalimis. Paskolos suteiktos pagal tris programas: Stand-by, Sisteminio pertvarkymo programą ir Išplėstinio finansavimo programą. Pirmą paskolą, gautą 1992 metais, buvo skirta valiutai stabilizuoti, kitos dvi, gautos 1993–1997 metais, buvo skirtos Vyriausybės stabilizavimo programai vykdyti. Nuo 1998 metų iš Tarptautinio valiutos fondo daugiau nesiskolinama, tačiau Tarptautinis valiutos fondas teikia Lietuvos Vyriausybei konsultacinę pagalbą makroekonomikos srityje ir techninę pagalbą rinkos operacijų, pinigų politikos, bankų priežiūros, nacionalinių sąskaitų srityse bei sureguliuojant mokėjimų balansą. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos banko ir Tarptautinio valiutos fondo 2001 m. liepos mėnesį pasirašytu ekonominės politikos memorandumu laikotarpiui nuo 2001 m. liepos 1 d. iki 2002 m. gruodžio 31 d. ir papildomu ekonominės politikos memorandumu laikotarpiui nuo 2001 m. gruodžio 1 d. iki 2002 m. gruodžio 31 d. pasirašytas prevencinis susitarimas 86,5 mln. SST (111 mln. JAV dolerių) paskolos sumai. Šio susitarimo esmė ta, kad Lietuva, atsiradus poreikiui dėl neigiamų ekonomikos pokyčių, turi galimybę skolintis iš Tarptautinio valiutos fondo neviršijant nurodytos sumos dydžio. Minėto susitarimo pagrindiniai tikslai – pasiekti biudžeto fiskalinę konsolidaciją, išlaikyti valiutų valdybos modelį ir paremti Lietuvos Respublikos Vyriausybės vykdomas struktūrines reformas. Viso Tarptautinis valiutos fondas Lietuvai suteikė 311,6 mln. JAV dolerių paskolų, iš kurių 160,7 mln. JAV dolerių yra gražinta. 2001 m. pabaigoje skola Tarptautiniam valiutos fondui sudarė 150,9 mln. JAV dolerių.

Lietuva yra įsigijusi 2000 Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko akcijų. Šis bankas nuo 1992 metų yra suteikęs Lietuvai 79,2 mln. JAV dolerių paskolų, iš jų 34,8 mln. JAV dolerių yra gražinta. Pirmą Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko paskolą – 18 mln. JAV dolerių ir 42,42 mln. Vokietijos markių buvo skirta paremti energetikos sektorių pereinamuoju į rinkos ekonomiką laikotarpiu. Be to, Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas finansavo Transporto projektą (18,9 mln. JAV dolerių), Via Baltica ir kelių projektą (23,2 mln. JAV dolerių). 2001 metais iš Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko valstybės vardu skolintasi nebuvo.

Be anksčiau paminėtų tarptautinių finansų institucijų paskolas Lietuvos Respublikai yra suteikę Europos investicijų bankas, Šiaurės investicijų bankas ir Europos Tarybos vystymo bankas.

Europos investicijų bankas Lietuvai nuo 1994 metų yra suteikęs 136,7 mln. JAV dolerių paskolų. Iš jų 6 mln. JAV dolerių yra gražinta. Bankas daugiausia investavo į transporto ir telekomunikacijų, energetikos, pramonės ir aplinkos apsaugos sektorius. Suteiktos paskolos Vilniaus oro uostui rekonstruoti (10 mln. EUR), Klaipėdos uosto krantinėms rekonstruoti (14 mln. EUR), AB „Lietuvos dujos“ magistralinio dujotiekio tinklui plėsti (10 mln. EUR) bei finansuoti Via Baltica ir kelių projektą (20 mln. EUR), Lietuvos geležinkelių projektą (40 mln. EUR), Žvyrkelių projektą (40 mln. EUR), Savivaldybių infrastruktūros plėtros programos investicinius projektus (15 mln. EUR) ir Panevėžio miesto nutekamųjų vandenų įrenginių rekonstrukcijos projektą (6 mln. EUR).

Šiaurės investicijų bankas kartu su Tarptautiniu rekonstrukcijos ir plėtros banku, Europos rekonstrukcijos ir plėtros banku ir Europos investicijų banku finansavo Via Baltica ir kelių projektą (6,7 mln. JAV dolerių). Be to, Šiaurės investicijų bankas yra suteikęs 20 mln. eurų paskolą Savivaldybių infrastruktūros plėtros programos investiciniams projektams finansuoti. Viso Šiaurės investicijų bankas nuo 1996 metų yra suteikęs Lietuvai 24,3 mln. JAV dolerių paskolų.

Europos Tarybos vystymo bankas nuo 1997 metų yra suteikęs 6,5 mln. JAV dolerių paskolų socialiniams projektams finansuoti, iš jų, grįžtančiųjų tremtinių aprūpinimo gyvenamuoju plotu projektui ir Socialinių paslaugų infrastruktūros plėtros projektui.

2001 m. pabaigoje Lietuva buvo skolinga tarptautinėms finansų institucijoms, t. y. Tarptautiniam valiutos fondui, Tarptautiniam rekonstrukcijos ir plėtros bankui, Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankui, Europos investicijų bankui, Šiaurės investicijų bankui, Europos Tarybos vystymo bankui bei Europos Sąjungai 2,47 mlrd. litų, kas sudarė 25,1 procento visos užsienio skolos. Iki 2001 m. pabaigos minėtoms tarptautinėms finansų institucijoms buvo gražinta 1 114,3 mln. litų, iš jų 224,3 mln. litų – 2001 metais.

3.3. Valstybės garantijų teikimas

Valstybės garantijos dėl paskolų buvo teikiamos tik valstybinės reikšmės infrastruktūros investiciniams projektams, įtrauktiems į Valstybės investicijų programą, finansuoti.

2001 m. valstybė suteikė garantijas dėl užsienio kreditorių ir Lietuvos komercinių bankų teikiamų užsienio paskolų 265,82 mln. litų sumai. Lyginant su 2000 m. (2000 m. valstybės garantijos buvo suteiktos dėl 691,08 mln. litų užsienio paskolų), 2001 m. valstybės garantijų suteikta 61,54 procento mažiau (2001 m. valstybės garantijos suteiktos dėl 425,26 mln. litų užsienio paskolų).

2001 m. suteiktos 4 valstybės garantijos šioms tarptautinėms finansų institucijoms ir bankams:

- Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankui, suteikusiai AB „Lietuvos geležinkeliai“ 54 mln. JAV dolerių paskolą IX geležinkelių transporto koridoriaus kelių atnaujinimo investiciniam projektui finansuoti;
- Vereins-und Westbank AG Vilniaus skyriui, suteikusiai AB „Lietuvos geležinkeliai“ 10 mln. litų paskolą (ekvivalentas eurais) Kenos pasienio

perdavimo stoties rekonstravimui finansuoti. Valstybės garantiniai įsipareigojimai priimti dėl 80 procentų paskolos, t. y. dėl 2,22 mln. eurų;

- Šiaurės investicijų bankui, suteikiamam paskolą Lietuvos automobilių kelių direkcijai Lietuvos kelių (žvyrkelių) projektui finansuoti. Valstybės garantiniai įsipareigojimai priimti dėl 4,34 mln. eurų;
- Europos investicijų bankui, suteikiamam paskolą Lietuvos automobilių kelių direkcijai Lietuvos greitkelių projektui finansuoti. Valstybės garantiniai įsipareigojimai priimti dėl 7,81 mln. eurų.

Vykdydama griežtą fiskalinę politiką, Vyriausybė planuoja ir toliau mažinti dėl paskolų suteikiamų valstybės garantijų skaičių.

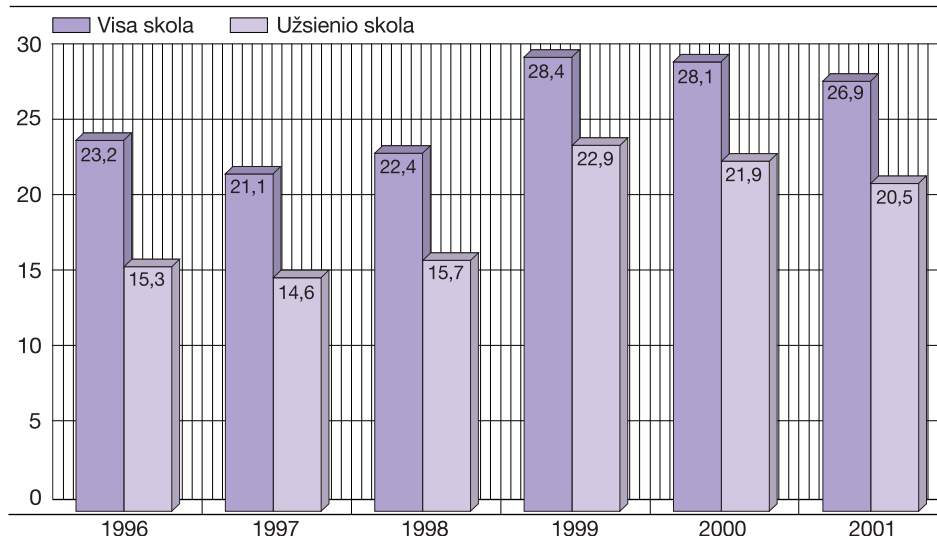
2001 metus galima būtų apibūdinti kaip valstybės skolinimosi mastų ir kaštų mažėjimo bei skolos trukmės ilgėjimo metus.

2001 metais Vyriausybė, vykdydama griežtą fiskalinę politiką, **sumažino valstybės grynojo skolinimosi limitą** iki 1 400 mln. litų (palyginti su 2000 metų 1 600 mln. litų limitu ir 1999 metų 2 900 mln. litų limitu) ir **toliau mažino skolinimosi mastus** – 2001 metais visos valstybės skolos padidėjimas sudarė 179 mln. litų ir buvo 3,7 karto mažesnis, nei 2000 metais (655,2 mln. litų) ir net 13,7 karto mažesnis, nei 1999 metais (2455,8 mln. litų).

2001 m. gruodžio 31 d. valstybė buvo įsiskolinusi vidaus ir užsienio kreditoriams 12 903,7 mln. litų ir visa skola sudarė 26,9 proc. prognozuojamo BVP (47 968 mln. litų), užsienio skola – 20,5 proc. (8 diagrama).

Visos ir užsienio skolos santykis su BVP 1996–2001 metais, proc.

8 diagrama

Siekiant sumažinti skolos valdymo riziką **buvo ilginama valstybės skolinių įsipareigojimų trukmė.**

Visi tiesioginiai valstybės įsipareigojimai užsienio valiuta (obligacijos ir paskolos) metų pabaigoje buvo ilgalaikiai.

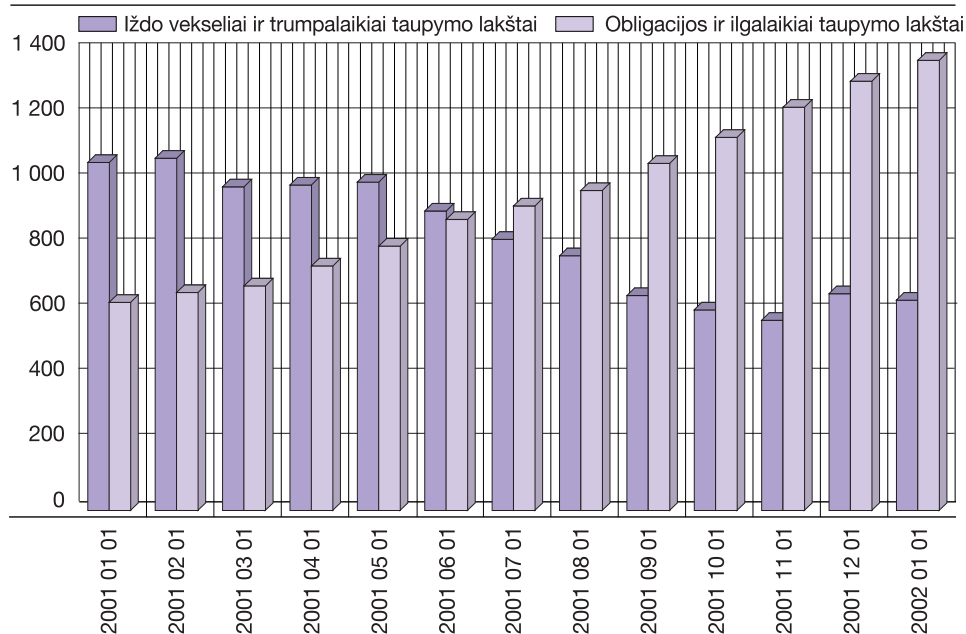
Netiesioginių trumpalaikių valstybės įsipareigojimų (suteiktos valstybės garantijos) buvo 169,8 mln. litų, t. y. tik 7,8 proc. visų valstybės garantijų.

2001 metais valstybė nuosekliai didino ilgalaikių Vyriausybės vertybinių popierių (VVP) apimtį – vidaus rinkoje pirmą kartą pradėti platinti dviejų metų trukmės taupymo lakštai bei penkerių ir septynerių metų trukmės obligacijos. Todėl jau birželio pradžioje neišpirktų ilgalaikių ir trumpalaikių VVP apimtys beveik susilygino (903,2 mln. litų ilgalaikių VVP ir 877,8 mln. litų – trumpalaikių VVP), o vėliau ilgalaikių VVP apimtis didėjo ir metų pabaigoje ji beveik du kartus viršijo trumpalaikių VVP apimtį (1 358,2 mln. litų ilgalaikių VVP ir 634,7 mln. litų trumpalaikių VVP) (9 diagrama).

Tokiu būdu visa valstybės ilgalaikė skola 2001 m. pabaigoje buvo 12 099,2 mln. litų, arba 93,8 proc. valstybės skolos, trumpalaikė skola (įsipareigojimai, kurių trukmė neviršija vienerių metų) – 804,5 mln. litų, t. y. sumažėjo iki 6,2 proc. valstybės skolos (10 diagrama). Didžiąją trumpalaikės skolos dalį – 78,9 proc. – sudarė trumpalaikiai VVP, išplatinti vidaus rinkoje – 634,7 mln. litų.

Neišpirktų VVP likučio pasikeitimas 2001 metais, mln. litų

9 diagrama

Gerėjant padėčiai vidaus finansų rinkose, **buvo mažinamas skolinimasis užsienyje, atitinkamai didinant skolinimosi vidaus rinkoje dalį.**

Tiesioginė vidaus skola per metus išaugo 166,2 mln. litų, tuo tarpu tiesioginė užsienio skola tik 15,8 mln. litų, t. y. 10,5 karto mažiau.

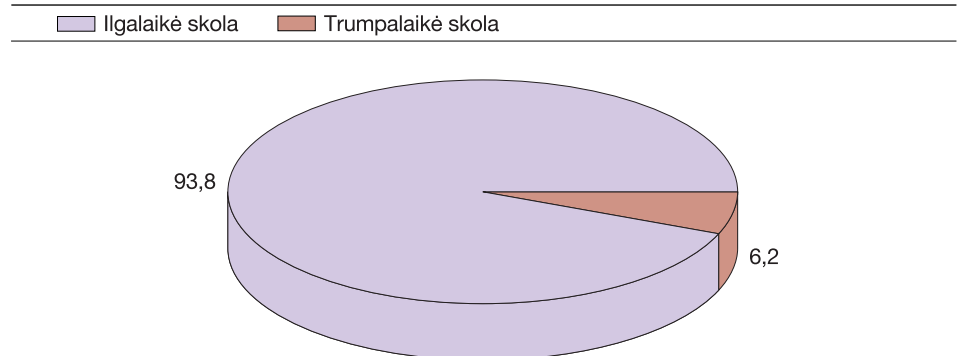
Valstybės visa vidaus skola (kartu su įsipareigojimais, dėl kurių suteiktos valstybės garantijos) metų pabaigoje buvo 3 047,5 mln. litų, arba 6,4 proc. prognozuojamo BVP.

Valstybės visa užsienio skola (kartu su paskolomis, dėl kurių suteiktos valstybės garantijos) 2001 metų pabaigoje sudarė 9 856,2 mln. litų, arba 20,5 proc. prognozuojamo BVP.

2001 metais **mažėjo skolinimosi kaštai** – litais išleistų VVP vidutinių metinių palūkanų normų svertinis vidurkis sumažėjo nuo 9,36 proc. iki 6,46 proc., iš jų: svertinis vidurkis už taupymo lakštus sumažėjo nuo 9,85 proc. iki 6,89 proc., už iždo vekselius – nuo 8,85 proc. iki 5,67 proc., už obligacijas – nuo 10,99 proc. iki 7,24 proc.

Visa valstybės skola pagal trukmę 2001 12 31, proc.

10 diagrama

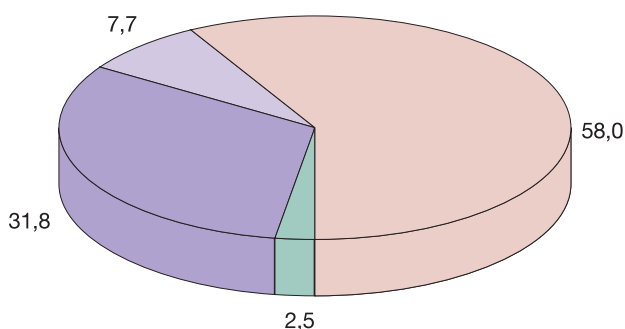

Siekiant apsaugoti skolą nuo valiutų kursų svyravimų didesnę dalis 2001 metais užsienyje pasiskolintų lėšų – apie 833,8 mln. litų – buvo gauta **eurais**, ir ši skolos dalis (kartu su euro zonos valiutomis) metų pabaigoje padidėjo iki 58 proc. visos tiesioginės užsienio skolos (11 diagrama).

Tiesioginė užsienio skola pagal valiutos rūšį 2001 12 31, proc.

11 diagrama

■ USD ■ SDR ■ EUR ■ Kitos valiutos

Valstybės skolinimosi limitų laikymasis

2001 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme buvo nustatytas 1 400 mln. litų **valstybės grynojo skolinimosi limitas** (paimtos paskolos atėmus gražintąsias). Faktinis 2001 m. valstybės grynasis skolinimasis buvo 503,8 mln. litų.

2001 metais nebuvo viršyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyti skolą ribojantys rodikliai ir limitai (2 lentelė).

Skolą ribojantys rodikliai ir limitai 2001 m. gruodžio 31 d.

2 lentelė

Rodikliai	LRV nustatytas dydis	Faktinis dydis
valstybės užsienio skolos dalis visoje skoloje, proc.	85,0	76,4
valstybės išlaidų palūkanoms už paskolas dalis metinėse valstybės biudžeto pajamose, proc.	15,0	10,9
trumpalaikės skolos dalis visoje skoloje, proc.	25,0	6,2
UAB Žemės ūkio paskolų garantijų fondo įsipareigojimai, mln. litų	230,0	170,8
UAB draudimo įmonės „Lietuvos eksporto ir importo draudimas“ įsipareigojimai, mln. litų	20,0	12,6

2002 m. pradžioje Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino Valstybės vidutinės trukmės skolinimosi politikos kryptis. Vykdamas skolinimosi politiką planuojama daugiau skolintis vidaus rinkoje, ilginti išleidžiamų Vyriausybės vertybinių popierių trukmę (2002 m. planuojama išplatinti 10 m. trukmės obligacijas), didinti Vyriausybės vertybinių popierių likvidumą antrinėje rinkoje.

Taip pat Vyriausybė numato palaipsniui mažinti valstybės skolinius įsipareigojimus užsienio valiuta, o gerėjant valstybės kredito reitingui ir mažėjant skolinimosi išlaidoms, numatoma siekti, kad užsienio valiuta denominuoti Vyriausybės vertybiniai popieriai sudarytų vis didesnę užsienio skolos dalį.

Vidutinės trukmės skolinimosi politikoje yra numatytas skolos nuo BVP limitas, t. y. valstybės skola 2004 m. gruodžio 31 d. neturėtų viršyti 30 procentų, o užsienio skola – 25 procentų tų metų BVP.

Lietuvai integruojantis į Europos Sąjungą bei 2002 metais litą persiejus prie euro numatoma daugiau skolintis eurais. Užsienio skola eurais iki 2004 m. pabaigos turėtų sudaryti ne mažiau kaip 75 procentus valstybės vardu prisiimtos užsienio skolos.

Pirmenybė bus teikiama skolinimuisi už fiksuotas palūkanas, siekiant sumažinti palūkanų kitimo riziką, skolos aptarnavimo išlaidų svyravimus.

Trumpalaikė valstybės skola, t. y. įsipareigojimai, kurių pradinė trukmė nesiekia 1 metų, neturėtų viršyti 25 procentų valstybės skolos.

2002 m. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto bei savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme nustatytas valstybės grynojo skolinimosi limitas – 1 100 mln. litų.